

SURUNKALI YURAK YETISHMOVCHILIK KASALLIGI, YURAK ISHEMIYASI ALOMATLARI VA TURLARI.

Касимова Нихола Кадировна

Андижон давлат тиббиёт институти 2-Оилавий шифокорлар
тайерлаш кафедраси ассистенти, кардиолог

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7155183>

ARTICLE INFO

Received: 30th September 2022

Accepted: 04th October 2022

Online: 07th October 2022

KEY WORDS

*Ishemiya kasalligi, qon aylanish
sistemi, artemiya,
gipertenziya, miokart infarkti*

ABSTRACT

Qon aylanishining buzilishi bilan bog'liq kasalliklar zamonaviy tibbiyotning asosiy muammolaridan biridir. Dunyo shifokorlari ushbu turdagi kasalliklarni erta aniqlashning yangi usullarini va ularni davolash usullarini ishlab chiqish ustida tinimsiz ishlamoqdalar. Maqolada aynan yurakning eng xavfli buzilishlaridan biri — ishemik kasallikning alomatlarini sanab o'tilgan bo'lib, shuningdek uning alomatlari, turlari va davolash usullari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Yurakning ishemik kasalligi yoki yurak ishemiyasi — bu miokardni (yurakning mushak qatlami) qon bilan ta'minlanishining surunkali yoki o'tkir buzilishi. Bunday hol yurakni kislorod bilan yetarli darajada ta'minlanmasligidan kelib chiqadi. Bu arteriya qoni yurak mushagiga koronar tomirlarning shikastlanishi sababli cheklangan miqdorda berilganda yuz beradi. Yurak ishemik kasalligining o'tkir shakli — miokard infarkti, surunkali shakli — stenokardiya. Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining ma'lumotlariga ko'ra, mehnatga layoqatli yoshdagi odamlar — 54-59 yoshgacha (42% dan yuqori) asosan yurak tomirlari kasalligidan vafot etadilar (42% dan yuqori) va o'lim soni erkaklar orasida yurak tomirlari kasalligi ayollarnikidan ikki baravar yuqori. Pensiya yoshidagi populyatsiyada (60-65 yoshdan keyin) har ikki jins uchun o'lim ko'rsatkichlari taxminan tengdir.

Yurak-qon tomir kasalliklari ko'plab rivojlangan mamlakatlarda, o'lim sabablarining achinarli ro'yxatida yetakchi o'rinni egallab turmoqda. So'nggi yillarda ushbu sababdan o'limning kamayishi tendentsiyasi kuzatilmoqda. 2015 yildan beri yurak-qon tomir kasalliklaridan o'lim darajasi barcha o'limlarning yarmidan kamini tashkil etdi va kamayishda davom etmoqda.

Shunga qaramay, bu ko'rsatkich hali ham Yevropa mamlakatlaridagi ko'rsatkichdan yuqori. Qon aylanish tizimining kasalliklari dunyoning barcha rivojlangan mamlakatlarida o'limning asosiy sababi bo'lishiga qaramay, Yevropa Ittifoqida yurak-qon tomir kasalliklaridan o'lim darajasi Rossiyaga qaraganda sezilarli darajada past, Yevropada 2015 yilda bu ko'rsatkich 36,7% ni tashkil etgan.

Qon aylanish tizimi kasalliklari orasida yurak-qon tomir kasalliklaridan o'limning yarmidan ko'prog'iga sabab bo'lgan yurak

ishemik kasalligi ajralib turadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2018 yilda yurak ishemiyasi qon aylanish tizimi kasalliklari sabab bo'lgan o'limlarning 53 foizini keltirib chiqargan — bu umumiy o'limlar sonining 24 foizini tashkil qildi (3 foiz hollarda o'lim miokard infarktidan kelib chiqqan).

Yurak ishemik kasalligining sabablari. Qon tomirlari torayishining eng keng tarqalgan sababi bu qon tomirlari devorlariga yog' birikmasi tufayli hosil bo'lgan aterosklerotik blyashkalarining paydo bo'lishidir. Shuning uchun, xavf guruhiga qon tomirlarida xolesterin to'planishi uchun ko'plab sharoitlarga ega bo'lgan insonlar kiradi: chekuvchilar, spirtli ichimliklarni suiste'mol qiluvchilar, diabet va semirish bilan og'riqlar, giperlipidemiya genetik moyilligi bo'lganlar.

Yurak ishemiyasi kasalligining birinchi alomatlari: Nafas qisilishi. Bunday holat tez yurish yoki zinadan ko'tarilish paytida ham, tinch harakatlar paytida ham yuz berishi mumkin.

- Aritmiya. Yurak ishidagi uzilishlar, tezkor yurak urishi.
- Gipertenziya. Qon bosimidagi keskin sakrashlar va ko'tarilishlar.
- Bosimli stenokardiya. Ko'krak qafasi orqasida joylashgan bosimli og'riqlarni, bo'yin va chap yelkaga o'tishi.
- Miokard infarkti. Bu stenokardiya hurujiga o'xshaydi, ammo dorilar tomonidan nazorat qilinmaydi. Yurak qismida kuchli og'riq bilan birga keladi. Yurak tomirlari kasalligining rivojlanishidan dalolat beradi. O'z-o'zidan yurak mushagining buzilishi tufayli hayot uchun xavfli hisoblanadi. Ishemiya kasalligi yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishi uchun aniq omillari

bo'lmagan odamlarda ham kasallik o'zini namoyon qilishi mumkin. Shuning uchun koronar arteriya kasalligining belgilari haqida bilish muhim. Qon aylanishining buzilishi qanchalik tez aniqlansa, muvaffaqiyatli davolanish ehtimoli shuncha yuqori bo'ladi. Shu bilan birga, yurak ishemiya kasalligining rivojlanishi ko'pincha sekin tarzda o'tadi va dastlabki bosqichlarda deyarli alomatsiz bo'ladi (kamdan-kam odam yurak sohasidagi og'riqlarga va ozgina nafas qisilishiga e'tibor beradi). Dastlabki bosqichda kasallikni aniqlash uchun kardiolog va terapevt tomonidan muntazam ravishda profilaktik tekshiruvdan o'tish kerak.

Yurak ishemiya kasalligining turlari. Davolash ishemik kasallik turiga bog'liq. Tashxis qo'yish paytida aniqlash kerak bo'lgan yurak ishemiya kasalligining bir nechta shakllari mavjud: To'satdan koronar o'lim. Miokard infarkti tufayli emas, balki miokardning elektr beqarorligi tufayli yuzaga kelgan birlamchi yurak to'xtashi. Lekin, bunday holat har doim ham o'limga olib kelmaydi, ba'zida muvaffaqiyatli reanimatsiya choralari ko'rish mumkin.

Stenokardiya. Stenokardiya o'z navbatida, bir nechta kichik turlarga bo'linadi: barqaror va beqaror stenokardiya (yangi boshlangan, infarktning dastlabki bosqichidagi yoki progressiv), vazoplastik va koronar sindrom X.

Miokard infarkti. Yurak xuruji jarayonida qon ta'minoti yetarli emasligi yoki yo'qligi sababli yurak to'qimalarining nekrozi paydo bo'ladi. Yurak to'xtashiga olib kelishi mumkin.

Postinfarkti kardioskleroz. Yurak mushagining nekrotik tolalari biriktiruvchi to'qima bilan almashtirilganda, miokard infarkti natijasida rivojlanadi. Shu bilan birga, to'qima qisqarish qobiliyatiga ega

emas, bu esa surunkali yurak yetishmovchiliga olib keladi.

Yurak yetishmovchiligi yoki qon aylanish yetishmovchiligi. Kasallik nomi o'zi uchun gapiradi — bu shakl koronar arteriyalar yetarli darajada kislorodli qon olmasligini ko'rsatadi.

Yurak kasalliklarini oldini olish. Har kim biladiki, har qanday kasallikni davolashdan ko'ra uni oldini olish osonroq. Shuning uchun qon tomirlari va tomirlarning sog'lig'ini saqlash uchun profilaktika choralarini e'tiborsiz qoldirmaslik kerak. Avvalo, odam yurak tomirlari kasalligi uchun aniq bo'lgan xavf omillarini yo'q qilishi kerak: chekishni tashlash, spirtli ichimliklar iste'molini minimal darajagacha kamaytirish, yog'li ovqatlar va xolesterin miqdori yuqori bo'lgan ovqatlardan voz kechish. Shuningdek, jismoniy faoliyatga e'tibor berish kerak (ayniqsa, kardio mashg'ulotlari — yurish, velosiped, raqs, suzish). Bu nafaqat vaznni kamaytirishga, balki qon tomirlari devorlarini mustahkamlashga ham yordam beradi. Har olti oyda shakar va xolesterin miqdorini nazorat qilish uchun qon tekshiruvdan o'tishingiz kerak.

Soch to'kilishi. Bunga ishonish qiyin, lekin erkak va ayollarda erta soch to'kilishi haqiqatan ham arteriyalarning tiqilib qolishi va qon ivishining yuqori xavfi bilan bog'liq. Masalan, 37 000 erkak ishtirok etgan tadqiqot natijalari soch to'kilishi va yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni tasdiqladi. 4000 dan ortiq ayollar ishtirok etgan yana bir tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bu alomat ayollarda ham mavjud. Shuning uchun soch to'kilishi avvalgidan ko'ra ko'proq kuzatilsa, kardiolog tomonidan muntazam tekshiruvdan o'tish tavsiya etiladi.

Quloq burmasi. Yurak ishemik kasalligining yana bir belgisi — quloq bo'shlig'idagi burma yoki ajinlardir. Kasallikning bu belgisi so'nggi o'n yilliklarda o'tkazilgan ko'plab tadqiqotlarda qayd etilgan. Shifokorlarning ta'kidlashicha, asosiy narsa qon ta'minotining yomonlashuvida: arteriyalarning tiqilib qolishi tufayli qon yaxshi haydalmaydi va organizm birinchi navbatda muhim organlarni kislorod bilan ta'minlashga intiladi, qolgan organlarga esa kislorod borishi qiyinlashadi.

Oyoqlarda og'riq. Ayniqsa, chekuvchilar uchun ushbu belgiga e'tibor berish juda muhimdir: qon ta'minoti yomonlashishi tufayli pastki ekstremitalarning arteriyalari tiqilib qoladi va oyoqdagi o'tkir og'riq oqsoqlanish yoki yiqilib ketishga olib kelishi mumkin. Agar shunday vaziyat yuz bersa, shifokor ko'rigidan o'tish, shuningdek, ko'proq sabzavot yeyishga va piyoda yurishga harakat qilish lozim.

Bo'yin va jag'da og'riq. Bu har bir ayol bilishi kerak bo'lgan juda muhim alomatdir: haqiqat shundaki, ayollarda yurak xurujining dastlabki belgilaridan biri ko'krak qafasida emas, balki bo'yin yoki jag'dagi og'riqdir. Afsuski, shuning uchun ham ayollar ko'pincha shifokorga juda kech murojaat qiladi, chunki ular yurak xurujidan gumon ham qilmaydi. Unutmaslik lozim, bo'yin yoki jag'dagi og'riqlar kardiolog bilan bog'lanish uchun muhim sababdir.

Bel og'rig'i. Ishemik yurak kasalligining yana bir noodatiy, ammo juda keng tarqalgan alomati bel og'rig'idir. Haqiqat shundaki, qon aylanishining yetishmasligi disklarni zaiflashtirishi va umurtqa pog'onasidagi bosimni oshirishi mumkin, natijada bel sohasida og'riq paydo bo'ladi. Agar tez-tez bel og'rig'i kuzatilsa, kardiolog bilan maslahatlashib, undan kardiogramma

yoki yurakning ultratovush tekshiruvini
buyurishini so'rash maqsadga muvofiqdir.

References:

1. Terapiya, Rukovodstvo dlya vrachey, studentov. Perevod s ang., prof.A.G.Chuchalin, Moskva.
2. Spravochnik vracha obshchaya praktika»ey praktiki. Dj. Merta, M.,1998.
3. Semeynaya meditsina (rukovodstvo) pod red. akad.A.F.Krasnova, Samara.2009
4. Vnutrennie bolezni, pod red. G.R.Xarisona, rukovodstvo. 2007
5. Diagnostika bolezney vnutrennix organov, rukovodstvo. A.N. Okorokov.
6. Vnutrennie bolezni, Kniga 1 (T. R. Xarrison- Moskva "Meditsina" 1993g.)